

Bibliotekdrifta i Lånke opp gjennom årene

Av Roar Aarnes

Da Stjørdalens Sparebank skulle markere sitt 50-årsjubileum i 1897, opprettet de et legat på kr. 8.000 som skulle brukes til barne- og ungdomsboksamlinger i de forskjellige sognene i Nedre Stjørdalen, Hegra og Meråker. Til Lånke ble det øremerket 1.000 kroner og for disse ble det innkjøpt ca. 100 bøker. Kravet som Sparebanken stilte var at boksamlingen skulle ha navnet "Stjørdalens Sparebanks Legats Boksamling for Lånke Herred".

Samtidig som disse boksamlingene ble opprettet ble også bøkene fra det tidligere "Værnes almueboksamling" fordelt, slik at noen av disse også inngikk i disse folkeboksamlingene. "Værnes almueboksamling" besto i all hovedsak av bøkene som ble gitt i gave fra kong Karl XV i 1867 som en kompensasjon for at han flyttet den flotte og ærbødige "Værnesstolen" fra Værnes kirke til Sverige. Foranledningen var at Kongen på en reise gjennom Stjørdal ble så betatt av dette kunstverket fra 1685 som sto i Værnes kirke, at han ba om å få den, - og kirkestyret sa ja. Som en gjenytelse sendte derfor kongen to kasser med tilsammen 170 bøker til Stjørdal. Noe av disse bøkene kom derfor til Lånke da folkeboksamlinga ble opprettet i 1897. Styret for boksamlinga i Lånke besto ved oppstart av Gunbjørn Flyum, Olaf I. Jullum og Henrik B. Melandsø som formann.

Formannen, - Henrik B. Melandsø kom til Lånke som lærer ved Leira skole i 1890, og var også kirkesanger og klokker i bygda. Han var født på Hitra i 1859. I 1929, da ha gikk av som lærer og kirkesanger, - 70 år gammel, mottok han kongens fortjenestemedalje i sølv. Melandsø var med på å stifte Lånke Ungdomslag i sin tid, og likeledes Lånke Sangkor som han ledet i mange år. Henrik B. Melandsø, la ned et betydelig arbeid i biblioteket og var formann og bibliotekar fra 1897 og frem til krigssommeren 1940. Han var da 81 år. Melandsø døde i 1942.

*Henrik B. Melandsø
Bibliotekar i 43 år*

I 1921 fikk Lånke kommune overrakt en stor bokgave etter Ole Jullum Hjelset. Ole Jullum var født på Vestre Julan (Gnr. 178/1) i 1834. I 1866 kjøpte han Hjelseth (Gnr. 179/1) og var bruker av begge disse gårdene. Opp gjennom årene hadde Ole Jullum en nær tilknytning til Kristiansund. Hans eldre bror som også var døpt Ole, reiste dit i ung alder og begynte som skolelærer der i 1857. Han ble senere stortingsmann og historiker. Deres yngre bror Sivert Jullum reiste også til Kristiansund og startet bokhandel der i 1858 og drev også trykkeri og bokbinderi ved siden av. I 1888 flyttet Sivert tilbake til Lånke og ble boende på Hjelseth hos

sin bror. På sine eldre dager ble Ole Jullum Hjelseth gift med Sofie Kristine Larsen fra Kristiansund. De giftet seg i 1892, og Ole var da 58 år gammel, - Sofie var 43. De fikk én sønn, - Olaf, men han døde til stor sorg i 1908, -kun 15 år gammel. I 1913 døde kona Sofie, og Ole Jullum ble sittende alene igjen på Hjelseth uten etterkommere. Hans bror Sivert var da allerede død, - han døde i 1910, og etterlot seg en hel del bøker fra sin bokhandlertid i Kristiansund. Ole Jullum Hjelset døde i 1920, og da hadde han testamentert hele sin boksamling til Lånke kommune til minn om sin sønn Olaf. Boksamlingen besto av ca. 800 bøker, - en betydelig mengde på den tid. Sammen med boksamlingen fulgte også et legat på 1 000 kroner til anskaffelse av nye bøker. ("Legatet til minne om Olaf Jullum")

I et herredstyremøte i 1921 ble det valgt en egen boknemnd som skulle forvalte denne boksamlinga. Nemnda besto av Anders Thyholt, Magnus Rødde og Torstein Sætnan. Samtidig bevilget Lånke kommunen 2.000 kroner for å gjøre boksamlinga tilgjengelig for folket i bygda. I ettertid kan man godt si at denne nemnda på ingen måte fulgte opp sitt mandat. Ingen ting ble gjort for å gjøre denne boksamlinga tilgjengelig for bygdas befolkning. Absolutt ingen ting skjedde, og folk i bygda begynte å murre. Ivar H. Dybvad (Dybvadstrøa Gnr. 183/3) tok opp saken i kommunestyret i 1929. Folk var misfornøyd over, - og det var en skam, at den store gaven som var tiltenkt allmenheten enda ikke var tilgjengelig for folk.

På samme tid var også departementets biblioteksakkyndige, overlærer Vaage på besøk i Lånke for å snakke med Melandsø for å se på den eksisterende boksamlinga (Stjørdalens Sparebanks Legats Boksamling for Lånke Herred). Da Vaage fikk høre at det også fantes en annen boksamling i kommunen (Ole Jullums boksamling), mente han at denne burde slås sammen med den øvrige. Dermed ville kommunen få én stor boksamling, og kunne også oppnå en mye større statsstøtte. Da begynte ting å skje.

Sent på høsten 1929 ble det i kommunestyret besluttet å få orden på Olaf Jullum Hjelseths legats boksamling, og det ble bestemt at det skulle opprettes en ny bokkomite. I januar 1930 valgte herredsstyret et nytt styre for O. Jullum Hjelseths boksamling, og den besto av Henrik. B. Melandsø, Anders Reksen (lærer ved Leira skole) og tidligere ordfører Olaf Jullum (nevø av Ole Jullum Hjelseth). Samtidig ble det besluttet å bruke 7-800 kroner til anskaffelse av 100 nye bøker. Nå først ble det fart i arbeidet med å gjøre Jullum Hjelseths boksamling tilgjengelig. Samtidig fant man også ut at det var mest hensiktsmessig å slå sammen de to boksamlingene. Departementet hadde også samtykket i at bøkene kunne slås sammen med den tidligere boksamling i Lånke under den lange tittel: "Olaf Jullum Hjelseths og Stjørdalens Sparebanks legatboksamling for Lånke herred". Lånke kommune hadde nå en stor boksamling på over 1700 bind, og det ble lagt ned et betydelig arbeide av herrene Melandsø og Jullum i å katalogisere disse.

Først i 1933 var boksamlingen tilgjengelig for bygdas befolkning slik den opprinnelig var tenkt. Det var avsatt et eget rom i kommunelokalet ved Lånke kirke, og de gamle bokskapene som bøkene tidligere var stuet inn, var nå erstattet med reoler hvor bøkene kom til sin rett og det hele var oversiktlig. Det var laget kataloger som ga en total oversikt over hva boksamlinga inneholdt, - og disse ble delt ut gratis til bygdas befolkning. Den tidligere boksamlinga hadde kun vært tilgjengelig etter preketid, på de søndagene det var preken i Lånke kirke. Fra nå av ble boksamlinga åpen hver søndag. Melandsø var

bibliotekar. På kommunestyremøtet i mars, benyttet herredstyret kaffepausen til å beskue det nye bibliotekrommet og uttalte sin store beundring over den praktiske innredningen.

I desember 1934 var det folkemøte på Trudvang, - styrene i forskjellige lag i bygda hadde sammenkalt til diskusjon om nattelivet og festene som ble holdt på ungdomshuset. Festene varte til langt på natt, - festdeltakerne ankom sent på kveld og holdt det gående til kl. 3-4 om morgenen. Det var enighet om at noe burde gjøres med dette, og følgende ble besluttet: *"Alle lag som arrangerer fest på Trudvang skal avslutte festen presis kl. 2, - hvis ikke, skal det betales en mulkt på kr. 25 kroner for hver påbegynt time, og i gjentakelsestilfeller 50 kroner for hver påbegynt time ut over tiden."* Pengen skulle uavkortet gå til Lånke folkeboksamling.

Hvor mye penger dette genererte til bibliotekdriften er ukjent, - men noe penger ble det. Paradoksalt nok var det Lånke Sanitetsforeninga som måtte betale den første bota. De arrangerte basar, og var ikke i stad til avslutte utlodninga i tide.

I 1940, da krigen kom, hadde Lånke folkeboksamling rundt 2000 bøker. Tyskerne beslagla kommunelokalet, men utlån av bøker fortsatte i en kort periode som tidligere. Forskjellen var, at nå var det med tyske soldater som vakt. Dette syntes Lånkbyggene var utrivelig, og stemningen var laber. En soldat mente at Lånkbyggene var uhøflige; - *"Sie grüssen nicht"* (De hilser ikke) påsto han. Lånkbyggene syntes det var anstrengende med tysk vakt ute på trappa, og utlånet dabbet av og stoppet av seg selv. Huset ble da brukt til "andre formål", og deler av boksamlinga ble flyttet til Sorte skole og Leira skole, og en del bøker ble stående igjen på kommunelokalet i "herrefolkets" forvaring. Da freden kom ble bøkene tilbakeført til kommunelokalet. Nå var det Rolf Stenvig som tok over som bibliotekar. Bøkene som de hadde etterlatt på kommunelokalet var imidlertid borte. Ikke før man begynte å rehabilitere og rive noen av veggene som tyskerne hadde satt opp, kom bøkene til rette bak noe panel. Nå ble biblioteket "modernisert" med et større bibliotekrom med åpne reoler og et par elektriske panelovner for oppvarming. Biblioteket ble nå åpent for utlån hver lørdag ettermiddag.

For også å kunne dekke den øvre del av bygda fikk Lånke Folkeboksamling en utestasjon i Elvran. Denne ble betjent av læreren ved Elvran skole. Etterhvert kom utlånsarbeidet i mere faste former, og da Elvran fikk ny skole i 1952 ble biblioteket tildelt eget rom sammen med skolens bibliotek. Da ble Helga Øfsti fast bibliotekar med ukentlig åpningstider. Bøkene ble sendt oppover i kasser og fornyet flere ganger i året. Avdelingen hadde fra tid til annen ca. 300 – 400 bind til rådighet av folkeboksamlingens bøker, og et tilsvarende antall fra Trøndelag Sentralbibliotek.

*Rolf Stenvig
Bibliotekar i 41 år*

I 1962, da Lånke kommune ble slått sammen med Stjørdal, fikk biblioteket overta kommunens gamle kontorlokaler i Samvirkelagets gård på Hell. Rolf Stenvig var meget interessert i fotografering og spesielt naturfotografering. Han var medlem av Stjørdal Kameraklubb, og hjemme på gården drev han med ender og gjess, han var birøkter og var også i mange år den største honningprodusenten i Stjørdal. Hans interesse for natur og dyreliv ga seg også utslag i bibliotekets faglitteraturhylle som var meget godt utrustet når det gjaldt dyre og fugleliv. 1965 fikk folkeboksamlinga ytterligere 2 rom til disposisjon. Da etablerte Stenvik en liten fotoavdeling, og fikk det ene rommet ombygd til mørkerom for fremkalling og forstørring av bilder. Det andre ble klubbrom som samtidig kunne brukes som atelier. På denne måten forsøkte Stenvik å knytte ny virksomhet til biblioteket og aktivisere interessert ungdom. Det var i første rekke ment som en rettleidingstjeneste, men de som hadde lyst fikk også forsøke seg på egen hånd. Alt utstyret var Stenvigs private. I biblioteket skaffet han tilveie faglitteratur og tidsskrifter om fotografering som etter hvert ble flittig brukt. Dette fungerte bra, med ukentlige åpningstider samtidig med bokutlånet, og til dels også utenom bibliotekets åpningstid. Stjørdal Kameraklubb støttet opplegget og var til stor hjelp.

I 1970 ble bibliotekets åpningstid utvidet fra 2 timer til 7 ½ time pr. uke. Biblioteket var under stadig utvikling og hadde en årlig tilvekst på 300 – 400 bind. Da Pauline Moen sluttet med kafedrift i den gamle Hell-kafeen i Erik Rofstads hus på Hell, flyttet biblioteket inn der. Fra 1987 ble biblioteket i Lånke en filial av Stjørdal Bibliotek og hadde åpent 8 timer i uka, på tirsdager og torsdager. Her var det bibliotekdrift i 17 år, - helt frem til 1990. Da ble bibliotekdriften flyttet til Lånkehallen og var der frem til 2004 da tilbudet i Lånke ble nedlagt og sentralisert i Stjørdal bibliotek.

Rolf Stenvik var bibliotekar i Lånke i 41 år, - fra 1941 og frem til 1982. Han var også organist i Lånke kirke og Elvran kapell fra 1930 til 1994, - hele 64 år. For sitt arbeide for bygda mottok Rolf Stenvig Hans Majestet Kong Olav V fortjenestemedalje i sølv. Rolf Stenvig døde i 2001, 89 år gammel.